

Rīgas domes banka?

Pirms domāt par Rīgas domes banku, vispirms jānodrošina efektivitāte jau esošajos pašvaldību uzņēmumos, uzskata investīciju uzņēmuma *Riga Capital* valdes priekšsēdētāja **Kristīne Bērziņa**

Rīgas domes amatpersonu nesen publiski izteiktais ierosinājums izveidot pašvaldības banku izskanējis laikā, kad gan visas pasaules, gan Latvijas finanšu sistēma pārdzīvo krīzi, kas pēc saviem apmēriem, visticamāk, pārspēs trīsdesmitajos gados piedzīvoto Lielo depresiju. Šis ir laiks, kad gan valsts, gan privātais sektors dzīvo stingrā taupības režīmā un ir īpaši rūpīgi jāizvērtē pašvaldības bankas izveides un citu līdzīgu priekšlikumu ekonomiskais pamatojums. Viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir nodrošināt, ka valsts un pašvaldības uzlabo savas darbības efektivitāti un sniedzamo pakalpojumu klāstu un kvalitāti. Taču tas jā dara, izmantojot privātā sektora sniegtās iespējas un ārpakalpojumus, kas varētu stimulēt Latvijas ekonomikas atveseļošanu.

Kreditīstādēm jābūt privātās rokās

Analizējot iepriekšējo pieredzi, jāsecina, ka ne valsts, ne pašvaldības ilgtermiņā nav izrādījušās veiksmīgi konkurences apstākļos strādājošu uzņēmumu īpašnieki. Turklāt šajā apstākļi nav vainojama vienīgi korupcija, jo viena no lielākajām problēmām ir valsts vai pašvaldību institūciju nespēja nodrošināt tādu lēmumu pieņemšanas ātrumu un mehānismu, lai tām piederošie uzņēmumi spētu laikus reaģēt uz tirgus pieprasījumu un klientu mainīgajām vajadzībām. Tas ir galvenais iemesls, kāpēc pasaules valstu valdības finanšu sistēmas stabilitātes nodrošināšanai pār-

ņem sistēmiski svarīgās bankas un visas kā viena deklarē, ka šīm kreditīstādēm ir jāatgriežas privātās rokās, kolīdz būs pārvarēta pasaules finanšu krīze.

Pašlaik Latvijā darbojas 21 banka, kā arī vairākas ārvalstu banku filiāles. Eksperti ir vienprātīgi, ka jau pašreiz Latvijas banku sektors ir sadrumstalots, pat salīdzinot ar mūsu tuvējām kaimiņvalstīm. Piemēram, Lietuvā darbojas deviņas komercbankas. Latvijas banku sektora nozīmīgākie spēlētāji ir Ziemeļvalstu bankas, kas ir ievērojami ierobežojušas savu darbību Baltijas valstīs, būtiski samazinot jaunu kredītu izsniegšanu. Taču finanšu tirgu satricinājumu dēļ valsts pagājušā gada beigās bija spiesta savā kontrolē pārņemt *Parex banku* — vienu no Latvijas lielākajām komercbankām ar sistēmisku nozīmi. Turklāt valstij jau pieder Latvijas Hīpotēku un zemes banka, kuras loma valsts tautsaimniecības attīstībā joprojām nav skaidri definēta, gadiem ilgi spriežot par vajadzību uz tās bāzes izveidot attīstības banku. Vēl nesenāks ir Pasta bankas piemērs — tā joprojām nav darboties spējīga. Tāpēc rodas jautājums, vai ir nepieciešama vēl viena ar valsti saistīta kreditīstāde vai arī ir vienkārši jāizstrādā skaidra stratēģija pašreiz valsts kontrolē esošo banku resursu izmantošanai un ekonomikas stimulēšanai, lai nodrošinātu tautsaimniecības izaugsmes atjaunošanu.

Finanšu sistēma mainījusies

Lai izveidotu jaunu darboties spējīgu

Pat pieļaujot, ka tiek pieņemts lēmums veidot pašvaldības banku un ka šim procesam sabiedrībai caurredzamā veidā tiek piešķirti resursi, par kaut cik vērā nemamu spēlētāju šī banka kļūtu divos trijos gados

banku, ir jāreķinās ar ievērojamiem finanšu ieguldījumiem, kurus pat tā saucamajos treknajos gados neviens neuzņēmās veikt. Piemēram, *Handelsbanken* — viena no lielākajām Zviedrijas finanšu grupām — ļoti nopietni izvērtēja iespējas ienākt Latvijas un Baltijas tirgū, taču atteicās no šī soļa, jo secināja, ka ieguldījumi, kas nepieciešami, lai šeit iekarotu vērā nemamu tirgus daļu un sāktu pelnīt, ir pārāk lieli. Ņemot vērā pašreizējo situāciju starptautiskajos finanšu tirgos un noguldījumu samazinājuma tendences Latvijā, nav skaidri pašvaldības bankas finansējuma avoti. Ja jaunās pašvaldības bankas bizne-

sa modelis būtu piesaistīt īstermiņa depozītus, bet izsniegt kredītus, piemēram, pašvaldības infrastruktūras projektu realizācijai, tad bankai ar laiku neizbēgami rastos likviditātes problēmas — līdzīgas tām, kuru dēļ valsts bija spiesta pārņemt *Parex banku*. Turklāt jāsaprot, ka pasaules finanšu sistēma un tirgi ir neatgriezeniski mainījušies, tādējādi nīrvāna, kas valdīja līdz 2007. gadam, paredzamā nākotnē vairs nav sagaidāma.

Lai jaunā banka spētu profesionāli darboties, tai būtu jāpiesaista profesionāli ar atbilstošu atalgojumu un jāinvestē administratīvās bāzes izveidē. Rīgas domes norēķinu centrs diez vai varētu būt par pamatu darboties spējīgas bankas izveidei un klientu piesaistei, tādēļ jāreķinās ar izmaksām, kuru apmērs varētu iecirst pamatīgu robu Rīgas pašvaldības budžetā, kura stāvoklis jau tāpat nav apskaužams.

Pat pieļaujot, ka tiek pieņemts lēmums veidot pašvaldības banku un ka šim procesam sabiedrībai caurredzamā veidā tiek

piešķirti nepieciešamie finanšu un administratīvie resursi, jāreķinās, ka par kaut cik vērā nemamu spēlētāju šī banka kļūtu divos trijos gados. Tas nozīmē, ka nopietnu pienesumu Rīgas un visas valsts tautsaimniecībai pašvaldības banka varētu dot laikā, kad saskaņā ar ekonomistu prognozēm Latvija būs lielos vilcienos pārvarējusi pašreizējo ekonomisko krīzi un, piemēram, pašvaldībai nepieciešamajiem projektiem būs atkal pieejami citi finansējuma avoti.

Pašvaldību bankas — vēsturiski pārpalikumi

Starptautiskā pieredze liecina, ka lielākajā daļā attīstīto valstu pašvaldību bankām nav nozīmīgas lomas šo valstu finanšu sistēmās un tās ir vairāk uzskatāmas par vēstures pārpalikumiem. Kā izņēmums ir minama Vācija, kur federālo zemju pašvaldībām pieder ievērojamas daļas samērā lielās bankās. Taču šis apstāklis nav pasargājis Vācijas pašvaldību bankas no globālā

finanšu tirgus satricinājumiem, kā piemēru var minēt *HSH Nordbank* — banku, kurā 30,41% akciju pieder Hamburgas pilsētai, bet 29,10% — Šlēsvīgas-Holšteinas federālās zemes valdībai. *HSH Nordbank* zaudējumi 2008. gadā sasniedza gandrīz 2,8 miljardus eiro, tādēļ banka ir vērsusies un saņēmusi finanšu palīdzību no Vācijas federālās valdības banku atbalstam izveidotā fonda, taču, kā izrādās, ar to nepietiek, lai banku izglābtu, un arī abām pašvaldībām no savu budžetu līdzekļiem būs jārod iespēja piedalīties bankas stabilizācijā. Tāpēc banka ir sākusi visaptverošu restrukturizācijas plāna īstenošanu, kas cita starpā paredz koncentrēties uz tās pamata biznesa attīstību un atlaist apmēram 1100 no tās 4000 darbiniekiem.

Pašreizējos ekonomiskajos apstākļos ir jānodrošina efektīva valsts un pašvaldību institūciju un uzņēmumu, tai skaitā esošo valsts banku, darbība. Birokrātiskā aparāta samazināšanas pasākumi noteikti veicami arī valsts lielākajā pašvaldībā — Rīgā. **LD**

Foto — Kristians Putniņš